

dia etmişlerdir (Şehristânî, I, 93). Mezhebî kimliğiyle ilgili farklı rivayetler bulunan Mukâtil b. Süleyman da makâlât kitaplarında Mücessime mensubu diye tanıtılır. Mukâtil, arşı maddî bir mekân olarak tanımlayıp Allah'ın onun üzerine oturduğunu söylemiş, Allah'ı eti ve kanı olan bir cisim biçiminde tasvir etmiştir (Süheyr Muhammed Muhtâr, s. 124-125). Mücessime içinde değerlendirilen önemli bir şahsiyet de Muhammed b. Kerrâm ve ona nisbetle anılan Kerrâmiyye fırkasıdır. İbn Kerrâm zatıyla kâim olan her şeyin cisim diye bildiğini, bu mânada Allah için de cisim denilebileceğini söylemiştir. Fakat bu anlayışın sadece terminoloji açısından yanlış olduğunu söylemek gerekir. Muhammed b. Kerrâm, ilgili âyeti (Tâhâ 20/5) yorumlarken Allah'ın arşa temas ettiğini ve arşın O'nun mekânı olduğunu, Allah için hareket etme, halden hale geçme (tahavvül) ve inişin (nüzü'l) imkân dahilinde bulunduğunu iddia etmiştir. Şehristânî'nin kaydettiğine göre Kerrâmiyye fırkalarının çoğu Allah için cisim ifadesini kullanmış, ancak O'nun sonlu olup olmadığı konusunda aralarında ihtilâf çıkmıştır (*el-Milel*, I, 100-101).

Kelâm âlimleri, haberî sıfatları naslardaki ulûhiyyet anlayışı çerçevesinde ve dil kurallarına uygun biçimde te'vile tâbi tutmuş, Allah'a doğrudan cisim isnadında bulunan yahut haberî sıfatları zâhirî haliyle benimseyip sonuçta tecsime düşen grupları eleştirmiştir. Allah cisim olmadığı gibi cismanî özellikler de taşımaz. Çünkü cisim birleşik olup mekânda yer tutar. Varlığı için cüzlerin ve parçaların bir araya gelmesine muhtaç olmak, varlığını sürdürmek için mekânda veya boşlukta yer tutmak gibi yaratılmışlık özelliklerini kâinatın yaratıcısına nisbet etmek ulûhiyyet anlayışıyla bağdaşmaz.

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-'Arab, "csm", "csd" md.leri; *Kâmus Tercümesi*, IV, 218; Eş'arî, *Makâlâtü'l-İslâmiyyîn* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Beyrut 1411/1990, I, 281-297; Mâtürîdî, *Kitâbü't-Tevhîd* (nşr. Bekir Topaloğlu – Muhammed Aruçi), Ankara 1423/2003, s. 159, 187; Bağdâdî, *el-Farâğ* (Abdülhamîd), s. 225-230, 361; İsfereyînî, *et-Tebşîr* (Hût), s. 119-121; İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî, *eş-Şâmil* (nşr. Ali Sâmî en-Neşşâr v.dğr.), İskenderiye 1969, s. 287-299, 425-427; Ebü'l-Muîn en-Nesefî, *Tebşîratü'l-edille* (nşr. Hüseyin Atay), Ankara 1993, I, 158-159; Şehristânî, *el-Milel* (Kilânî), I, 5, 92-101; Âmidî, *Ebkârü'l-efkâr* (nşr. Ahmed Muhammed el-Mehdî), Kahire 1422/2002, III, 93-97; Takıyyüddin İbn Teymiyye, *Min-hâcû's-sünne* (nşr. M. Reşad Sâlim), Riyad 1406/1986, I, 238-243; Seyyid Şerîf el-Cürçânî, *Şerhu'l-Mevâkıf* (nşr. M. Bedreddin en-Na'sânî), Kahire 1325/1907 → Kum 1991, VIII, 25-26; Süheyr Mu-

hammed Muhtâr, *et-Tecsim 'inde'l-müslimin*, [baskı yeri yok] 1971 (Şirketü'l-İskenderiyye), s. 121-133; Ali Sâmî en-Neşşâr, *Neş'etü'l-fikri'l-felsefî fi'l-İslâm*, Kahire 1977, II, 168-172; M. Ramazan Abdullah, *el-Bâküllânî ve ârâ'ühü'l-kelemiyye*, Bağdad 1986, s. 510-522; Semîh Dügaym, *Mevsû'atü muştalahâti 'ilmi'l-kelemi'l-İslâmî*, Beyrut 1998, I, 311-312, 419-423; J. M. S. Baljon, "Qur'anic Antropomorphisms", *IS*, XXVII/2 (1988), s. 119-127; R. Strothmann, "Teşbih", *İA*, XII/1, s. 193-196; Mustafa Öz, "Hişâm b. Hakem", *DİA*, XVIII, 154; Sönmez Kutlu, "Kerrâmiyye", a.e., XXV, 294.

İLYAS ÜZÜM

MÜCEVVED

(bk. CEYYİD).

MÜCEVVEZE

(مجوزة)

30-35 cm. boyunda, yukarıya doğru genişleyen yuvarlak şekilli, üzerine beyaz tülbent çekilen bir çeşit kavuk

(bk. KAVUK).

MÜCEZZER b. ZİYÂD

(مجذّر بن زياد)

Mücezzer b. Ziyâd b. Amr el-Belevî (ö. 3/625)

Sahâbî.

Asıl adının Abdullah olduğu, kısa boyu ve şişmanlığından dolayı "Mücezzer" lakabıyla anıldığı söylenmektedir. Belî kabilesine mensubiyeti sebebiyle Belevî nisbesiyle anıldı. Hazrec kabilesinden Avfoğulları'nın müttefiki sıfatıyla Medine'de yaşadı. İslâm'a girmeden önce iyi bir binici ve cesur bir savaşçı olarak tanınan Mücezzer, milâdî 617 yıl civarında Evs kabilesinden Süveyd b. Sâmit'i öldürmesi yüzünden Câhiliye döneminde Evs ve Hazrec kabileleri arasında 120 yıl devam eden savaşların sonuncusu olan Buâs Savaşı'nın başlamasına sebep oldu. Hicretten sonra topluca İslâm'ı kabul eden Hazrec kabilesiyle birlikte o da İslâm'ı benimsedi. Hz. Peygamber'in kendisini Âkıl b. Bükeyr ile kardeş ilân ettiği nakledilmektedir. Mücezzer b. Ziyâd Bedir Gazvesi'nde bulundu. Bu savaşta Resûl-i Ekrem, müşrikler safında yer aldığı halde Mekke'de müslümanlara faydası dokunan Ebü'l-Bahterî Âs b. Hişâm'ın öldürülmemesini emrettiği halde Mücezzer onu öldürdü. Savaşın ardından Resûlullah bu davranışı yüzünden Mücezzer'i sorgu-

ya çekince onun Ebü'l-Bahterî'nin teslim olmadığını ve savaşmaya kalkıştığını bildirmesi üzerine affedildi. Mücezzer Uhud Gazvesi'ne de katıldı ve düşmana karşı mücadelede büyük başarı gösterdi. Fakat Buâs günü öncesinde katlettiği Süveyd b. Sâmit'in oğlu Hâris b. Süveyd çarpışmaların en şiddetli anında birlikte savaştığı Mücezzer'i arkadan hançerleyerek şehid etti. Savaşın sonra Uhud Şehitliği'ne defnedilen Mücezzer, Nu'mân b. Mâlik ve Abde b. Hashas ile aynı kabre kondu. Bu arada Mücezzer'in katili Hâris b. Süveyd'e de kisas uygulandı.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *el-Meğâzi*, I, 80-81, 149, 167, 303, 304-305; İbn Hişâm, *es-Sire*, I, 288; II, 520, 629-630, 695; III, 94; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 43; III, 456, 552-553; İbn Habîb, *el-Muhabber*, s. 74, 177, 467; Taberî, *Târîh* (Ebü'l-Fazl), II, 34-35; İbn Düreyd, *el-İştikâk*, s. 550-551; Merzübânî, *Mu'cemü's-su'arâ* (nşr. F. Krenkow), Beyrut 1402/1982, s. 471; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), IV, 1459-1461; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, V, 64-65; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), V, 770-772; Asri Çubukçu, "Buâs", *DİA*, VI, 340.

MEHMET EFENDİOĞLU

MÜCİB

(المجيب)

Allah'ın isimlerinden (esmâ-i hüsnâ) biri.

Sözlükte "kesmek; birinin susmasını sağlamak" anlamındaki **cevb** kökünün "if'âl" kalıbından (**icâbet**) sıfat olan **mücîb** "dua ve dileklere olumlu cevap veren" mânasına gelir (İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye*, "cvb" md.; *Kâmus Tercümesi*, I, 98-99). İcâbetin asıl anlamı "cevap vermek suretiyle söz söyleyenin kelâmını kesmek"tir. Râgib el-İsfahânî taleplerin ve onlara mukabelede bulunmanın biri sözle, diğeri fiille olmak üzere iki şekilde gerçekleştiğini söyler. Kur'an-ı Kerim'de, "Allah'ın davetçisine icâbet ediniz" meâlindeki âyet (el-Ahkâf 46/31) birincisinin, "Ey Mûsâ ve Hârûn, ikinizin de talebi kabul edilmiştir" âyeti de (Yûnus 10/89) ikincisinin örneğini teşkil eder (*el-Müfredât*, "cvb" md.).

İcâbet kavramı beş âyette zât-ı ilâhiyyeye nisbet edilmektedir. Bunlardan biri mücîb şeklinde olup Hz. Sâlih'in kendi kavmine hitabı sırasında, "Allah'tan bağışlanma isteyin ve O'na dönün, zira benim rabbim kullarına çok yakındır, dua ve isteklerini kabul edendir" şeklindeki ifadesinde (Hûd 11/61) yer almaktadır. "Nûh bize yalvarıp yakarmıştı. Doğrusu biz en güzel biçimde cevap verenleriz" âyetinde ise